

Əbədiyaşarlığı ilə xalqımızın, türk dünyasının tarixinə əbədi daxil olmuş Ulu öndərimiz, dövlətimizin qurucusu və banisi Heydər Əliyevin cismani yoxluğundan bizi 17 il ayırır. Lakin Azərbaycan xalqı Ulu Öndərin düşüncəsinin böyüklüyünü bu gün də hiss etməkdədir. Məhz Dahi Öndərin siyasi kursunun layiqli davamı nəticəsində biz bu gün Qələbə sevincindən, yüksək inkişafdan danışa bilərik. Respublikamıza rəhbərlik etdiyi 30 ildən artıq bir dövrdə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev bu günümüzün və gələcəyimizin ideya müəllifi olduğunu öz əməli fəaliyyəti ilə bizə hər zaman hiss etdirib.

Müstəqil dövlətimizin qurucusu və banisi Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. O, 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirmiş, sonra Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Neft Akademiyası) memarlıq fakültəsində oxumuş, başlanan müharibə onun təhsilini yarımçıq qoymuşdur. 1941-1944-cü illərdə Naxçıvanda Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Xalq Komissarları Sovetində məsul vəzifələrdə çalışan Heydər Əliyev 1944-cü ildən Dövlət Təhlükəsizlik orqanlarında işə göndərilmişdir.

Heydər Əliyev 1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildən isə sədri vəzifələrində işləmiş, general-mayor rütbəsinə yüksəlmişdir. Həmin illərdə Leninqrad (İndiki Sankt Peterburq) şəhərində xüsusi ali təhsil almış, 1957-ci ildə isə Azərbaycan Dövlət Universitetinin tarix fakültəsini bitirmişdir. Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyul plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi seçilərək respublikanın rəhbəri kimi qaynar fəaliyyət dövrünə qədəm qoymuşdur.

1982-ci ildə Sov.İKP MK Şiəsi Bürosuna üzv seçilən Heydər Əliyev həmin ildən SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilmiş və SSRİ-nin rəhbərlərindən biri olmuşdur. Dünya dövlətlərinin böyük siyasi liderlərinin qeyd-şərtsiz yüksək siyasətçi kimi qəbul etdiyi Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında SSRİ-nin üzdənirəq rəhbəri Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz əlaməti olaraq tutduğu vəzifələrdən istefa vermişdir.

Heydər Əliyev xalqımızın taleyüklü məsələləri ilə bağlı tərəddüd etmədən, hətta bütün həyatını həsr etdiyi siyasi fəaliyyət və karyerasından belə keçməyə hazır olduğunu 1990-cı ilin 20 yanvarında sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciənin ertəsi günü bir daha sübut etmişdi. Həyatının təhlükədə olduğunu bilse də, özünəməxsus cəsarət və qətiyyət nümayiş etdirərək Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyində bəyanat çıxış edərək xalqımıza qarşı törədilən cinayətin təşkilatçılarına işfə etdi, onların cəzalandırılmasını tələb edib. Heydər Əliyev 1991-ci ildə Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münəqişli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü və mənfur siyasətinə etiraz əlaməti olaraq Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası sıralarını tərk etmişdi.

Yaxın tariximiz sübut etdi ki, Heydər Əliyev nəinki Azərbaycanın bu ağır dövrdə qarşıda duran ziddiyyətli və mürəkkəb vəzifələrin öhdəsindən gələ bildi, hətta xaos və daxili çəkişmələr ləğv edildi, iqtisadi və mədəni yüksəliş başladı. Bir Azərbaycan vətəndaşı olaraq bir anlığına düşünsək ki, biz artıq müasir tariximizin ən şərəfli səhifələrindən birinə çevrilmiş Heydər Əliyevin çoxşaxəli fəaliyyətində hansı istiqamət daha çox diqqətəlayiqdir. Yəqin ki, bütün istiqamətlər deməliyə. Bu istiqamətlərin ana xətti isə xalqın təmənnasız xidmətinə birləşirdi - müstəqil dövlət quruculuğuna yönəlirdi.

SSRİ dönəmində Azərbaycana rəhbərlik edərkən Heydər Əliyev əsas fəaliyyəti, əlbəttə daxili siyasət istiqamətində qurdu. Azərbaycan xalqı təsərrüfatının bütün sahələrinin

Ulu Öndər Heydər Əliyevin cismani yoxluğundan bizi 17 il ayırır

12 dekabr 2003: Məhz bu tarixdən həmin gün azərbaycanlılar üçün tamamilə yeni mahiyyət və məna kəsb edir

sabit və davamlı inkişafını təmin etdi. Digər müttəfiq respublikalarla müqayisədə Azərbaycan 1969-1982-ci illərdə həyatının bütün sahələrində daha çox uğurlar qazandı. Respublikanın iqtisadi potensialı artı, yeni sənaye sahələri yaradıldı, təhsil və səhiyyə sahəsində elmi-praktik layihələr həyata keçirildi. Bu dövrdə Heydər Əliyevin bilavasitə adı ilə bağlı olan 250-dən çox zavod, fabriklər, istehsal xətləri istifadəyə verilib, 630 min yeni iş yeri açılmışdı.

1975-ci ildə Heydər Əliyev Bakıda Məişət Kondisionerləri zavodunun tikilməsinə nail oldu. Minlərlə məktəb, xəstəxana, kitabxana, klub və istirahət evi tikildi. Bakı, Sumqayıt, Gəncə şəhərləri böyüdü, tikinti böyük vüsət aldı. Badamdar, Hövsan, Əhmədli, Günəşli kimi gənç yəşəyş massivləri salındı.

Böyük siyasi uzaqgörənliklə Heydər Əliyev Dağlıq Qarabağın inkişafını diqqətdə saxlayır, bu bölgənin iqtisadiyyatının canlandırılmasını xüsusi fikir verir. Məhz bu ağıllı siyasətin nəticəsi olaraq ermənilərin 1977-ci ildə Dağlıq Qarabağ məsələsinə yenidən qaldırmaq cəhdlərinin qarşısı alındı. Erməni fitnəkarlığı Kəlbəcərdə puça çıxdı. Kəlbəcərdə yeni "Muğan yolu" çəkildi.

Neftin Azərbaycan iqtisadiyyatı və bütövlükdə respublikanın yaşam varlığı üçün çox əhəmiyyətli olduğunu hamıdan daha aydın dərk edən Heydər Əliyev neft zavodlarının yenidən qurulması, yeni zavodların və mədənlərin yaradılması, dənizdə neft çıxarılması sahəsində çox böyük işlər gördü. Dərin Dəniz Özülləri zavodu və Cənubi Qafqazda ən iri Poladitökmə zavodu tikildi. Neft-maşınqayırma sahəsində Azərbaycan ABŞ-dən sonra dünyada ikinci yərə çıxdı. Qroznı-Bakı neft kəməri istifadəyə verildi. Digər sənaye sahələrində inkişaf etdirildi. Bakıda "Ulduz" elektrik cihazqayırma, "Ozon", Sumqayıtda Məişət Kompresor zavodları tikildi. Tərtər, Şəmkir, Naxçıvandan Araz Su Elektrik Stansiyaları işə salındı, Azərbaycanın enerji müstəqilliyi təmin olundu.

Əhalinin böyük bir hissəsinin kənd təsərrüfatı ilə məşğul olduğunu nəzərə alan Heydər Əliyev Azərbaycanda texniki imkanlarla təmin olunmuş sovxoz və kolxozların fəaliyyətinə ciddi diqqət ayırırdı. Pambıqçılıq, üzümçülük, tütünçülük inkişaf edir, suvarma kanalları və dəryaçalar yaradılırdı. Naqliyyatın inkişafına xüsusi diqqət yetirilirdi. 70-80-ci illərdə respublikada 6 min km. şosse, 260 km. dəmiryol xətti çəkilmişinə nail olunmuşdu. Bakı-Böyük Kəşik və Bakı-Yalalama dəmir yolu xətləri elektriklişdirilmişdi. Sosial sahənin inkişafı o dövrdə də ulu öndərin əsas fəaliyyət istiqamətlərindən birini təşkil edirdi.

İnsanlara qaçqın, onların yaşayış və emək şəraitinin yaxşılaşdırılması Heydər Əliyev daxili siyasətinin əsas məqsədlərindən biri idi. Dəniz vağzalı, indiki Heydər Əliyev adına Respublika Sarayı, "Moskva" Meh-

manxanası, Gülüstən sarayı, yeni metro tikintiləri Heydər Əliyevin 70-ci illərdə respublikaya rəhbərliyi dövrünün nümunələridir. 1971-ci ildə Kursu kəməri, 1982-ci ildə Sabirabadda iri su təchizatı sistemi istifadəyə verildi. Mərkəzdən göstərilən maneələrə baxmayaraq Heydər Əliyev Azərbaycanda quruculuq işlərini davam etdirir, yeni sahələrin inkişafına çalışırdı.

Bütövlükdə Azərbaycan xalqının mədəniyyətinə və tarixinə dərinlən bələd olan Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi illərdə təhsilin inkişafına əvəzsiz töhvələr vermmiş milli kadrların hazırlanmasını keyfiyyətə yeni mərhələyə yüksəltmişdir.

Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi sayəsində 1971-ci ildə C.Naxçıvanski adına respublika orta ixtisaslaşdırılmış internat məktəbinin açılması, milli hərbi kadrların hazırlanmasında müstəsna rol oynadı. Təhsilin ruslaşdırılması, tarixin saxtalaşdırılması istiqamətində imperiyanın fəaliyyətini məhdudlaşdıran Heydər Əliyev Azərbaycandan kənarında yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanması istiqamətində dövlət səviyyəsində böyük işlər gördü. Azərbaycanın elə bir güşəsi, kəndi, qəsəbəsi, rayonu, şəhəri yoxdur ki, orada Heydər Əliyevin izi, əl işi olmasın. Elmə, mədəniyyət xadimlərinə böyük diqqət və qayğı onların uyubileyələrinin keçirilməsi, yeni mədəniyyət ocaqlarının tikilib istifadəyə verilməsi bütün dövrlərdə Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdur.

1976-cı ildə Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının nəşrinə başlandı.

"Mən müəllim adından yüksək ad tanımıram" kəlamı Heydər Əliyevin böyüklüyünü bir daha göstərdi. Azərbaycanın gələcəyini məhz yüksək təhsil görmüş gəncliyimizdən asılı olduğunu dəfələrlə vurğulayan ulu öndər yaradıcı insanlara, rəssam və musiqiçilərə, şairlərə və teatr xadimlərinə böyük qiymət verirdi.

1970-ci ildən Bakıda "Sovet turkologiyası" jurnalı çap olunmağa başladı. "Xalqın özünüdərk, milli dirçəliş proseslərində "Qobustan" in-cənəndə almanaxı ilə "Ulduz" jurnalı mühüm rol oynadı. Heydər Əliyevin qayğısı sayəsində yeni kinofilmlər, tarixi ekran əsərləri yaradıldı.

Heydər Əliyevin idarəçilik istedadı, tükenməz enerjisi və misilsiz işgüzarlığı 1982-ci ildən SSRİ-nin dövlət başçılarından biri kimi fəaliyyət göstərdiyi vaxtlarda özünü xüsusilə parlaq təzahür etdirirdi.

O, ümumittifaq və dünya miqyasında yüksək nüfuzə malik idi. Ölkələrdə baş verən ən ekstremal vəziyyətlərin aradan qaldırılmasında böyük rol oynaması sayəsində dövlətin ən nüfuzlu siyasi xadimlərindən birinə çevrilmişdi. Onun nüfuzə artıqca bəd-xahları və düşmənləri də çoxalırdı. Bunu böyük Heydər Əliyev də bilirdi, lakin öz başladığı işlərdə və tutdu-

ğu yoldan dönməz idi.

Heydər Əliyev Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində fəaliyyət dövründə bu mühüm strukturun azərbaycanlaşdırılması üçün öz xalqı qarşısında misilsiz xidmət göstərmişdi.

Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə, yəni 1969-1982-ci illərdə xalq təsərrüfatı və mədəni quruculuğa dair uzunmüddətli və ardıcıl fəaliyyət proqramı hazırlayıb, onun həyata keçirilməsinə yüksək bacarıqla rəhbərlik edən Heydər Əliyev həm də bu günkü iqtisadi inkişafın təməlini, mədəni yüksəlişin əsaslarını möhkəmləndirdi. Türk-müsləman xalqına qarşı ayrışdırıcı fəaliyyətə qeyri-adi şərətdə SSRİ kimi nəhəng bir dünya dövlətinin rəhbərliyinə ucalmaqda Heydər Əliyev misilsiz dövlət idarəçiliyi istedadı və bacarığı nümayiş etdirmişdir.

Azərbaycanın milli maraqlarına dönmədən xidmət edən Heydər Əliyev 1977-ci ildə "Azərbaycan SSR-nin yeni Konstitusiyası layihəsində Azərbaycan dilinin Azərbaycan SSR-in dövlət dili olması haqqında maddənin əks olunmasına nail olmuşdur. SSRİ-nin mövcudluğu dövründə Heydər Əliyev dəfələrlə SSRİ Ali Sovetinə deputat seçilmiş, ittifaq sovetinin sədr müavini olmuş, 4 çağırış dalbadal Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmişdi.

İlk dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı kimi yüksək ada layiq görülmüş Heydər Əliyev dörd dəfə Lenin ordeni, çoxlu digər orden və medallarla təltif edilmişdir.

Heydər Əliyev dövlətçilik və siyasi fəaliyyətinin ən qaynar və şərəfli dövrü onun müstəqil Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etdiyi ikinci mərhələni əhatə edir. 1993-cü ildə Azərbaycan xalqının qurtuluş müharibəsinin önünə keçən Heydər Əliyev bu mübarizəni ləyaqətlə davam etdirdi.

1993-cü il oktyabrın 10-da Azərbaycan prezidentinin andçəmə mərasimində Ulu Öndər söyləmişdi: "Belə yüksək və məsuliyyətli vəzifəni üzərimə götürürkən, birinci növbədə Azərbaycan xalqının zəkasına, müdriyyətinə, qüdrətinə güvənirəm, arxalanıram. Azərbaycan xalqının məna bəslədiyi ümidlər məni bu vəzifəni üzərimə götürməyə məcbur edib. Əmin etmək istəyirəm ki, bu ümidləri doğrultmaq üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm".

Zaman bu sözlərin həqiqətə çevrildiyini sübut etdi. Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyinə qaydıışı müstəqillik, dövlətçilik, milli tərəqqi, ümummilli və ümumbəşəri dəyərlər təşkil edən yeni bir ideologiyanın əsası qoyuldu...

12 dekabr 2003: Məhz bu tarixdən həmin gün azərbaycanlılar üçün tamamilə yeni mahiyyət və məna kəsb edir. Həmin tarixdə dünya siyasətinin azərbaycanlı dahisi Heydər Əlirza oğlu Əliyevin cismani canından artıq sevdiyi Vətəndən və xalqından ayrıldı. Və artıq 17-ci ildir ki, Ulu Öndərin ölümlə tarixi onun anım günü kimi yaddaşlara yazılıb. Müstəqilliyimizi itirmək təhlükəsindən xilas edən, xalqı onu təhdid edən vətəndaş müharibəsindən qurtaran, ölkəmizi davamlı inkişaf yoluna çıxaran bir insana - ulu öndər Heydər Əliyevə hər zaman sayğı, sevgi və ehtiramını ifadə edən xalqımız bu tarixdə bunu bütün dünyanın gözündə sərgiləyir. Bir daha Heydər Əliyevin kimliyi, onun titanik fəaliyyəti barədə düşünmək mənavi borcumuzadır.

Dəmir QURBANLI